

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียด ตามลำดับดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.86

5.1.2 พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านความมีเหตุผล และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านความพอประมาณตามลำดับ

5.1.3 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และระดับความรู้ความเข้าใจ ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

5.1.3.1 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นเพศชายและหญิง มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

5.1.3.2 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดขอนแก่นที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

5.1.3.3 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดขอนแก่นที่มีตามสถานภาพแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5.1.3.4 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดขอนแก่นที่มีตามประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจกับระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson Product-moment Correlation Coefficient) พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น โดยรวม มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด ($r = 0.17$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อยที่สุด 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านความมีเหตุผล ($r = 0.18$) และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($r = 0.19$) และความรู้ความเข้าใจไม่มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ด้านความพอประมาณ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่น่านำมาอภิปรายดังนี้

5.2.1 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากจากครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต แต่ยังไม่เข้าใจความหมายเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้งทั้งหมด เมื่อพิจารณาจากแบบทดสอบ พบว่าครูตอบถูกต้องในประเด็นคำถาม การปฏิบัติตามหลักความพอเพียงควรเริ่มจากที่ตนเอง และความพอประมาณ คือ รู้จักศักยภาพที่แท้ของตนเอง มีความเป็นอยู่อย่างพอเหมาะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ขัดสน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.22 รองลงมา ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความมั่นคงทางวัตถุกับความมั่นคงทางจิตใจ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมาย คือ ดำเนินชีวิตได้ทุกสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 95.72 และ 92.22 ตามลำดับ ส่วนประเด็นคำถามที่ครูส่วนใหญ่ตอบผิดมาก ได้แก่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ พอประมาณ สมดุล มีเหตุผล และถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถใช้ของแพงหรือฟุ่มเฟือยได้ คิดเป็นร้อยละ 45.53 และ 43.58 ตามลำดับ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิภาพร นันทา (2555, น. 83-85) ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านไร่กองขิงและชุมชนบ้านต้นเกว่น อยู่ในระดับปานกลาง

5.2.2 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีระดับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะว่ากล่าวถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ จะนึกถึงเรื่องของภาคการเกษตร หรือวิถีชีวิตแบบชาวบ้านในการดำรงชีวิตแบบพื้นฐาน แต่สำหรับคนนอกภาคการเกษตรหรือคนในเมือง องค์กรธุรกิจเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐ ในทุกอาชีพ ในทุกระดับ เศรษฐกิจพอเพียงก็สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมรวมทั้งวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐพจน์ ยืนยง (2555, น. 118) ที่พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีริชัญญ์ ตันวณิชรักษ์ (2556, น. 104) ที่พบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.2.1 ด้านความพอประมาณ ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการแบ่งปันหรือช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนบ้านในรูปแบบอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน ($\bar{X} = 4.48$) มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดในชุมชนที่อาศัยอยู่ ($\bar{X} = 4.46$) สมาชิกในครอบครัวมีการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้บริโภคและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย การเที่ยวเตร่ การเสพล้างเสพติด ($\bar{X} = 4.37$) ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของตนเอง ($\bar{X} = 4.30$) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การนำของใช้เก่ามาปรับปรุง หรือดัดแปลงเพื่อนำมาใช้ใหม่ หรืออนุรักษ์ด้วยวิธีการอื่นๆ ($\bar{X} = 4.27$) และสมาชิกในครอบครัวเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สบู่ น้ำยาล้างจาน สุนัขไพร ฯลฯ ($\bar{X} = 4.23$) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ค่าครองชีพในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่รายได้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ ถือว่าไม่มาก จึงต้องระมัดระวังการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น โดยไม่ยึดติดกับค่านิยมและวัตถุนิยม มิฉะนั้นอาจส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว ทำให้ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นเลือกที่จะดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของความพอดีและพอเพียง เพื่อการมีชีวิตที่ดี กล่าวคือ มองถึงความจำเป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป มีการกำหนดหรือวางแผนการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ซึ่งวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐพจน์ ยืนยง (2555, น. 119) ที่พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีรวิชัย ตันวรราชรักษ์ (2556, น. 105) ที่พบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก

5.2.2.2 ด้านความมีเหตุผล ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการประกอบอาชีพที่สุจริต ถูกต้องตามกฎหมาย ($\bar{X} = 4.74$) รองลงมาคือท่านยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.64$) และท่านยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.63$) ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมสืบทอดประเพณีอันงดงามในชุมชน ($\bar{X} = 4.45$) สมาชิกใน ครอบครัวมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการ

ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.44$) และมีการวางแผนด้านการใช้จ่ายและตัดสินใจใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.42$) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน และประกอบกับความเป็นครู ทำให้ต้องใช้หลักการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เชื่อว่าทุกอย่างเกิดขึ้นอย่างมีสาเหตุ และเชื่อว่าหากดำรงชีวิตบนพื้นฐานของหลักเหตุและผล มีการประกอบอาชีพที่สุจริต ถูกต้องตามกฎหมาย และยึดหลักประชาธิปไตยจะส่งผลให้มีชีวิตและการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยดี ทำให้ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น เลือกว่าจะดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล กล่าวคือ นำหลักการของเหตุและผลมาใช้ประกอบการตัดสินใจวางแผนและปฏิบัติ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ในการดำรงชีวิตการใช้จ่ายและการประกอบอาชีพ

5.2.2.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวรู้จักสามัคคีและไม่สร้างความเดือดร้อนในครอบครัวและชุมชน ($\bar{X} = 4.67$) ท่านใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.57$) และท่านติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.55$) ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การหาแนวทาง หรือวิธีการลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.40$) เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน หรือกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน ($\bar{X} = 4.33$) และมีการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก หน้าที่ความรับผิดชอบของความเป็นครู คือ การให้การศึกษา ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้และเป็นผู้ที่ให้ความรู้ไม่จำกัด จึงต้องอาศัยความรู้ การขวนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม รู้จักสามัคคีและไม่สร้างความเดือดร้อนในครอบครัวและชุมชน ติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ครูเลือกที่จะดำรงตนอยู่บนความไม่ประมาทด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ตน กล่าวคือ การเตรียมพร้อมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นและความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ในการดำรงชีวิตการใช้จ่าย การพัฒนาตนเอง จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐพจน์ ยืนยง (2555, น. 120) ที่พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีรวิชัย ตันวรราชรักษ์ (2556, น. 105) ที่พบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการมีภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับมาก

5.2.3 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพและประสบการณ์การทำงาน ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

5.2.3.1 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นเพศชายและหญิง มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน และประกอบกับความเป็นครู ทำให้เพศชายและเพศหญิงต้องใช้หลักการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เชื่อว่าทุกอย่างเกิดขึ้นอย่างมีสาเหตุ และเชื่อว่าหากดำรงชีวิตบนพื้นฐานของหลักเหตุและผล หมั่นศึกษาหาความรู้ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แล้วมาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในดำเนินชีวิตได้ ทำให้ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ที่มีเพศต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ อรรวรรณ ชมชัยยา และขวัญใจ จริญญาทัศน์กร (2555, น. 88-89) ที่พบว่าพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณลักษณะดี เก่ง มีความสุขของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี ที่สถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน ด้านเพศมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

5.2.3.2 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีช่วงอายุ 41-46 ปี และช่วงอายุ 46-50 ปี เป็นช่วงอายุที่มีภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนค่อนข้างสูง เช่น ค่าครองชีพ ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในการดูแลบิดามารดา ค่าใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของบุตร เป็นต้น ส่งผลให้ต้องพิจารณาไตร่ตรอง ตัดสินใจในสิ่งต่างๆ มากขึ้นโดยใช้หลักความพอประมาณ เช่น มีการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย การเที่ยวเตร่ การเสเพลเสพติด เป็นต้น และใช้หลักมีภูมิคุ้มกันที่ดี เลือกที่จะดำรงตนอยู่บนความไม่ประมาทด้วยการเตรียมพร้อมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น มีการติดตามข้อมูล ข่าวสาร มีการใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำให้ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีอายุที่ต่างกันมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม แตกต่างกัน

5.2.3.3 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีตามสถานภาพแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มุ่งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ เต็มไปด้วยความรู้และเป็นผู้ที่ให้ความรู้ไม่จำกัด และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน ไม่กระทำการสิ่งใดที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำให้ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีสถานภาพที่ต่างกันมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ วีรวิชัย ตันวรรณรักษ์ (2556, น. 72-75) ที่พบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีตำแหน่งงานต่างกันโดยภาพรวมไม่ต่างกัน

5.2.3.4 ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีตามประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันการสื่อสารได้พัฒนาไปมาก ทำให้ครูทุกคนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าจะมีประสบการณ์การทำงานมากน้อยเพียงใด ส่งผลให้ครูยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถดำรงชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีประสบการณ์ทำงานที่ต่างกันมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ วีรวิชัย ตันวรรณรักษ์ (2556, น. 76-77) ที่พบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่ต่างกัน

5.2.4 ระดับความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น โดยรวม ระดับน้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรดำเนินการให้ความรู้แนวทางเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น เนื่องจากแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน บริบทที่แตกต่างกัน และตามอัตภาพของแต่ละบุคคล จึงต้องเพิ่มระดับความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้น

5.3.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณและด้านการมีภูมิคุ้มกันยังอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองหรือครอบครัว เพื่อให้เกิดการรับรู้และความสมดุลระหว่างรายได้ที่ได้รับกับรายจ่ายที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถคำนวณวางแผนการใช้จ่ายตลอดจนการเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น และที่สำคัญไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานได้แก่ การประชาสัมพันธ์หรือรณรงค์ ตลอดจนการแจกสมุดบัญชีสำหรับการจดบันทึก

5.3.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นที่มีอายุแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกัน แตกต่างกัน ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น อายุ 36-40 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ต่ำกว่าช่วงอายุอื่น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรดูแลเอาใจใส่ให้ครูที่มีช่วงอายุ 36-40 ปี เพราะเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยถือว่าเป็นกำลังหลักที่ยังสามารถช่วยพัฒนาองค์กรและประเทศในอนาคต และยังต้องสร้างฐานะ สร้างความมั่นคง ให้กับตนเองและครอบครัว ควรปลูกฝังให้ครูรู้จักการประมาณตนในการดำรงชีวิตไม่สร้างภาระหนี้สิน ขณะเดียวกันส่งเสริมการลดภาระหนี้สินที่มีอยู่ให้น้อยลงด้วยการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ได้แก่ โครงการอบรมวิชาชีพต่าง ๆ เพิ่มเติมที่สามารถสร้างรายได้อีกด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินการชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไป ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

5.3.2.2 ควรศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินการชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

5.3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพฤติกรรมการดำเนินการชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น